

AGSTE BRIEF.

Behelsende een beschrijvinge van het Hof van den Koning van Spanjen, en van de Regeringe van het selve Koningrijk, als mede van andere bysonderheden, soo tot het een, als tot het ander van die beide behoorende.

MYN HEER,

Inleidinge

Ik verre het Koningrijk van Spanjen / en de Landen tot het selve behoorende / hebbende voorgesteld / soo bereischt de oorde / en soo ik meene / de natuurlijke welvoegendheyt / dat wy nu vervolgens in de eerste plaats betrachten / dooz wie / en op wat wijze / de boozschyzen Landen geregeert wozden; om soo wel van den Burgerlijken Staat / als van de natuurlijke gelegenheid der selven / geïnformeert te sijn.

Spanjen is een Monarchaal Koningrijk, en erfelijk op beide de Sexen.

Alle dese Landen / en wat nog meer daar toe soude mogen behooren / wozden tegenwoozdig bestierd dooz een eenig Opperhoofd / sijnde den Koning van Spanjen / die sederd eenige eeuwen herwaarts erfelijk in deselve succedeert / als blijkt uit de boozbeelden van Ferdinand de Vyfde / Phillip de Eerste / Karel de Eerste / andersins de Vyfde / Phillip de Tweede / Derde / en Vierde / en nu onlangs van Karel de Tweede / sijnde de gene die malkanderen op soodanigen wijze / sederd den ontdergang der Mooren / gesuccedeert hebben: gaande dit soo verre / dat wanneer se sonder Mannelyke Erfgenamen wamen te overlijden / de Dogters in der selven plaats succedeerden; van het welke sederd de tijden van Pelagius tot hier toe / ten minsten tien boozbeelden konnen getoont wozden. Ook sijn hier vooren exempelen aangewesen / dat som-

sommige by forme dan uiterste wille tot dese Erfvolginge sijn ingesleid; waar van Philippus de Wyfde als nog een levendig voorbeeld is. **Hic** al het welke dan klaarlijk blykt / dat de Koningen van Spanjen tegenwoozdig Souverain / en het Koningrijk selve op beide de sexen effeslyk is.

Hic Seg met opset tegenwoozdig / om het onderscheid tussen dese late-
re / en tussen de bzoeger tyden aan te wysen ; in welke geen exempelen ontbeken van die gene die dooz verkiefsinge tot dese waardigheid verheben wierden. Maar sekerd de tyden dat Castillen en Arragon met den anderen vereenigt sijn / en dat de Koningen van Spanjen / onder de Kegeringe van Ferdinanden Karel de Wyfde / tot sulke een hoogte sijn opgeklommen / is dese gewoonte afgeschast / en insonderheid de hoogmoed der Arragonesen / niet weinig dooz Philippus de Tweede / be- teugeld ; van het welke wy / in de beschryvinge van gemelte Koning-
rijk wijsdloopiger gehandeid hebben.

Egter en is'er geen natie in de Wereld / die meerder liefde / genegen-
heid / eerbied / getrouwigheid / en onderwerpinge booz haar Koning toond / als de Spanjaarden : hoewel dit niet en belet / dat se het overschot van haar byzheid niet op allerhande wyse tragten te bewaren ; en der-
halven niet ligt sullen gedoogen / dat men haar met schattingen / of diergelijken / soude bestwaren. Ja een Boer selve sal sig van sijn eigen Heer niet meer laten op leggen / als waar toe hy volgens gewoonte ooz-
beeld verpligt sijn. Hier van daan is het / dat Keiser Maximiliaan de Eerste plag te seggen / dat hy als Keiser van Duitsland een Koning der Koningen was ; de Koning van Spanjen een Koning der Menschen ; en de Koning van Vrankrijk , een Koning der Eselen : **Om** dat Vrank-
rijk sijn Onderdanen kon beswaren / na sijn eigen welgeballen / sonder dat iemand van deselve daar tegen sprak : hy in tegendeel kon niemetal van de Duitsehe verkrjgen / als 't geen se hem byzwillig / en na eigen believen / geven wilden : en de Spanjaarden maar alleen twaigerden te geven / 't geen se volgens de Wetten / Gewoontens / en oude Heer ko-
mens / niet schuldig waren. Maar ook dese dingen hebben sekerd die-
tijd een ander keer gekregen ; en wie wret of niet dooz dese laatste ver-
anderinge / daar in nog grooter veranderinge booz sal vallen / en dat de Spanjaarden hoe langer hoe beeter Frans sullen leeren.

Tot dese grootheid des Konings van Spanjen / en tot de veneratie die desselvs Onderdanen booz hem hebben / helpt niet weinig de groote uitgestrektheid van sijn Landen / en het over groote getal van confide-
rabele Ampten en bedieningen / die hy upt desen hoofde heeft te verge-
ben. Hier dooz is hy in staat / om de verdiensten van die gene die wel doen / te bergelden / en selvs dooz sijne weldaden booz te komen / of ook andere / die niet wel geintentioneert / of ondankebaar sijn / hier dooz als te verpligten / om erkennende te moeten sijn / of booz onrebelijke dooz te gaan. En in der waarheid de groote en menigvuldige Ampten / die den Koning van Spanjen / in het Geestelyke / in het Wereldlyke /

Wanneer het selve begonnen heeft.

Spanjaarden seer getrouw en eerbiedig voor haar Koningen.

Aardig ge-
(eg van)
Keiser Maximiliaan.

Groote en menigvuldige Ampten, by den Koning van Spanjen te ver-
geven.

176 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
 en in het Militaire / dagelijks vergeeft / sijn iets 't geen de verwon-
 deringe van de gansche wereld verdiend / en na sig trekt ; en derhal-
 ven ook de moeite waardig / om'er H. Ed. het nabolgende berfag van
 te doen / het gene in sig selven niet alleen seer oprecht en nauwkeurig
 is / maar ook met eenen booz een supplement en byvoegfel van soodan-
 ige Landen en Koningryken kan verstreken / als in de optellinge
 der selven / souden mogen wesen overgeslagen / als by voorbeeld.

De Viceroyfchappen, die dooz den Koning van Spanjen vergeb-
 worden / sijn die van het Koninkrijk Napels, Valencien, Sicilien,
 Arragon, Navarre, Sardinien, Catalonien, Peru, en Nieuw Spanjen.

De Gouvernemen-ten der Ouerige Koninkryken en Landschappen
 sijn dese nabolgende :

De Provincien van Vlaanderen, en de Spaanse Nederlanden, van
 Milanen, Gallicien, Biscayen, en de Eilanden van Majorca, en Mi-
 norca. Seven Gouvernemen-ten in de West-Indien ; te weten / de Eil-
 anden van Madera, Caboverde, Mina, S. Thomas, Angola, Brasil,
 en Algarves. In Africa : Oran, Ceuta, Mazagan. In Oost-Indien, de
 Philippynen.

En om H. Ed. een begryp te geven / wat Inkomsten dese Heeren /
 die doozgaans als Opperhoofdige Dozsten gerespecteert worden / soo
 lange alse in haer bedieningen sijn / van dese haer Ampten trekken /
 soo sal ik H. die van Europa maar alleen tot een voorbeeld stellen. De
 Onderkoning van Napels trekt drie duysend kroonen ter maand / en
 twintig duysend booz sijn reis kosten. Die van Valencien / twee duif-
 send ter maand / en eben soo veel booz de reis kosten. Die van Sicil-
 ien twee duysend byf honderd ter maand / en drie duysend booz de reis
 kosten. Die van Navarre twee duysend ter maand / en drie duysend
 booz de reis kosten. Die van Sardinien bystien honderd ter maand /
 en acht duysend booz de reis kosten. De Gouverneur der Spaanse
 Nederlanden drie duysend ter maand / en bystien duysend booz de reis-
 kosten. Die van Milanen twee duysend ter maand / en twaalf duif-
 send booz de reis kosten ; en soo verbolgens. Voegt hier by dat in het
 Koninkryk van Napels alleen meer als duysend Beamp-ten / Regters
 en Raadsheeren sijn / die alle befoldinge van den Koningh genieten ;
 sommige ses honderd kroonen ter maand / andere drie honderd / som-
 mige meer / en andere minder. Behalven dat dit alles maar van de
 gereguleerde en ordinarie Inkomsten moet verstaan worden / sonder
 daer onder te rekenen de buiten gemeene boozdeelen / presenten / en
 schyaperyen / waar mede sommige haer beurse soo wel weten te ma-
 ken / dat het selve occasie tot dit nabolgende spreekwoord gegeven heeft:
 Dat den Onderkoning van Napels eet ; die van Sicilien knaagd ; den
 Gouverneur van Milanen uitmergeld ; en die van de Spaanse Neder-
 landen inslokt.

Daar gebeurde iets aardigs ten desen opsigt / by 't leven van den
 overleden Koning Karol de Tweede. Sekere Spaanse Drouw / on-
 langh

Gröote in-
 komsten
 van dese
 Amptena-
 ren.

Als mede
 der selven
 schrape-
 ryen.

langt uit Napels t'huys gekomen / dede den Koning verfoeken / dat sy de ere mogte hebben / van hem te sien: 't welk een boozragt is / dat selden aan een swangere Vrouw in Spanjen getwigerd word. Dit haar synde toegestaan / en sy den Koning lang genoeg bekeken hebben- de / seide se overluid / dooz' zwengde als opgetogen synde / en haar handent' samen leggende: Sire, ik bidde God, dat hy de genade wil doen, dat gy t'eeniger tijd Onderkoning van Napels mogt worden. Een goede streek / om den Koning te onderregten van den pragt ende het vermogen van den doemaligen Onderkoning: die waarlyk den luister van den Koning van Spanjen selve / verre te boven ging.

Die aardig worden doorge- streken,

Van de inkomsten der Gouverneurs en Onderkoningen in America / valt niet anders te seggen / als dat dese loe onnoemelyke schatten daar van daan sypen: het welke onder anderen ook daar uit blyken kan / dat'er by na niet een elendige Misspaay na toe gaat / die niet ten einde van drie of vier jaren met 40 à 50000 Rijkhdaalders na Spanjen heerd. Dog het alleraanmerkelijkste van allen is / dat de besoldingen van alle dese Amptenaren soo stiptelyk holdaan worden / dat den Koning eer de goederen van syn Kroon sou verpanden / als daar omtrent in eenigen deele in gebreke te blyben.

De Bisdommen en Aartsbisdommen, welke ter nominatie van den Koning van Spanjen staan / sederd dat den Paus Adrianus de Sesde / het recht van deselve te nemen / heeft overgegeven / syn dese.

Eerst in beide de Castilien, het Aartsbisdom van Toledo, waar van den Aartsbischoep Primaat van Spanjen / Groot Cancellier van Castilien / en eerste Raad van Staten is. Dese geeft syn stemme / en spreekt / soo in de Vergaderinge van de Staten / als in den Raad / even na den Koning / ook gaat men gemeenlyk met hem te rade / in alle de swaartwichtigste saken. Hy heeft een inkomen van drie honderd en vyftig duysend Rijkhdaalders / en syn geestelykheid geniet vier honderd duysend diergelijke Rijkhdaalders.

Die tegen kant sig aan den Aartsbischoep van Bragua in Portugaal, die te gelyk een geestelyk en een wereldlyk Heer ober die Stad is / dzagende tot een teeken van dese sijne magt / den Bisschopsstaf in de hand / en den degen op sijde. Dese / segge ik / pretendeert Primaat van gansch Spanjen te sijn / en betwist dat boozragt met den Aartsbischoep van Toledo / booz' reden van syn gesustinerde gebende: Dat die Primaatschap booz' desen tot Sobillen is geweest: Dat men het tot Toledo / ter oorzak van den inbal der Moosen / heeft overgebracht: Dat Toledo mede in der selven handen vervallen synde / het te Bragua wierd geplaatst / en dat den Aartsbischoep van die Stad / het selve lange jaren agter malkander bediend heeft. Maar de Spanjaarden Toledo weder bemagtigd hebbende / soo eischte den Bisschop van die Stad het boozschreven Primaatschap ook weerom / waar toe die van Bragua noit verstaan wilde / en dit vershill noit beslist synde / soo stryden die twee Kerckvoogden tot hier toe om het Opper gesag.

Vershill tussen den Aartsbischoep van Toledo, en van Bragua.

178 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van

Het Aartsbisdom van Sevilien geeft drie honderd en vijftig duifend ducaten / en fijn Capittel meer als honderd duifend.

Het Aartsbisdom van St. Jacob van Compostel geeft festig duifend ducaten / en het Capittel heeft er honderd duifend.

Het Aartsbisdom van Granade heeft beertig duifend Ducaten.

Dat van Burgos omtrent eben soo veel.

Het Aartsbisdom van Saragossa heeft vijftig duifend.

Het Bisdom van Avila, twintig duifend.

Het Aartsbisdom van Valencien, beertig duifend.

Het Bisdom van Astorgas, twaalf duifend.

Het Bisdom van Cuenca, meer dan vyftig duifend.

Het Bisdom van Cordua, omtrent beertig duifend.

Het Bisdom van Siguença, mede soo veel.

Het Bisdom van Segovia, vyf-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Calahorra, twintig duifend.

Het Bisdom van Salamanca, nog een weinig meer.

Het Bisdom van Placencia, vyftig duifend.

Het Bisdom van Palencia, vyf-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Jaca, ober de dertig duifend.

Het Bisdom van Malaga, beertig duifend.

Het Bisdom van Osma, twee-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Zamora, twee-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Coria, twintig duifend.

Het Bisdom van Ciudad Rodrigo, tien duifend.

Het Bisdom van de Canarische Eilanden, twaalf duifend.

Het Bisdom van Lugo, agt duifend.

Het Bisdom van Mondonnedo, tien duifend.

Het Bisdom van Oviedo, twintig duifend.

Het Bisdom van Leon, twee-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Pampelona, agt-en-twintig duifend.

Het Bisdom van Cadix, twaalf duifend.

Het Bisdom van Orenfa, tien duifend.

Het Bisdom van Onguela, tien duifend.

Het Bisdom van Almeria, vyf duifend.

Het Bisdom van Guadix, negen duifend.

Het Bisdom van Tuy, vier duifend.

Het Bisdom van Badajos, agtien duifend.

Het Bisdom van Valladolid, vyftien duifend.

Het Bisdom van Huesca, twaalf duifend.

Het Bisdom van Tarazona, beertien duifend.

Het Bisdom van Balastro, feben duifend.

Het Bisdom van Albarazin, feg duifend.

Het Bisdom van Tervel, twaalf duifend.

Het Bisdom van Jaca, feg duifend.

Nog heeft den Koning in het Prinfdom van Catalonien.

- Het Aartsbisdom van Taragona.
- Het Bisdom van Barcelona.
- Het Bisdom van Lerida.
- Het Bisdom van Urgel.
- Het Bisdom van Girone.
- Het Bisdom van Vique.
- Het Bisdom van Salsona.
- Het Bisdom van Tortosa.
- Het Bisdom van Elm.

In Italien.

- Het Aartsbisdom van Brindes.
- Het Aartsbisdom van Lamiano.
- Het Aartsbisdom van Matera.
- Het Aartsbisdom van Otranto.
- Het Aartsbisdom van Rocli.
- Het Aartsbisdom van Salerno.
- Het Aartsbisdom van Trani.
- Het Aartsbisdom van Tarante.
- Het Bisdom van Ariano.
- Het Bisdom van Acerra.
- Het Bisdom van Aquila.
- Het Bisdom van Costan.
- Het Bisdom van Castelamare.

In het Koninkrijk van Napels.

- Het Bisdom van Gacta.
- Het Bisdom van Gallipoli.
- Het Bisdom van Gniovenazze.
- Het Bisdom van Mofula.
- Het Bisdom van Monopoli.
- Het Bisdom van Puzzol.
- Het Bisdom van Potenza.
- Het Bisdom van Trivento.
- Het Bisdom van Trapea.
- Het Bisdom van Dugento.

In het Koninkrijk Sicilien.

- Het Aartsbisdom van Palermo.
- Het Aartsbisdom van Montreal.
- Het Bisdom van Girgento.
- Het Bisdom van Mazara.
- Het Bisdom van Messina.
- Het Bisdom van Parti.
- Het Bisdom van Cefalu.
- Het Bisdom van Catania.
- Het Bisdom van Zaragosa.
- Het Bisdom van Maltha.

In het Hertogdom van Milanen.

Het Aartsbisdom van Milanen.

Het Bisdom van Vigevano.

In het Koningrijk Majorca.

Het Bisdom van Majorca.

In het Koningrijk van Sardinien.

Het Aartsbisdom van Cagliari.

Het Aartsbisdom van Oristan.

Het Aartsbisdom van Sacer.

Het Bisdom van Alguerale.

Het Bisdom van Boza.

Het Bisdom van Ampurias.

In Africa.

Het Bisdom van Tanger.

Het Bisdom van Ceuta.

In Oost-Indien.

Het Aartsbisdom van Goa.

Het Bisdom van Madera

Het Bisdom van Angola, op de *Certerische Eilanden*.

Het Bisdom van Cabo Verde.

Het Bisdom van S. Thomas.

Het Bisdom van Cochin.

Het Bisdom van Malara.

Het Bisdom van Maliapour.

Het Bisdom van Maccao.

Dan alle dese Aartsbisdommen en Bisdommen / uitgesonderd dat van Barcelona / verbalt niets aan den Paus / wanneer die gene / die deselve bediend hebben / komen te sterben / ook niet terwijlen die plaatsen open sijn : dan op dese trant van alle de Abdpen / en andere kerkelijke waardigheden te spreken / die ter nominatie van den Koning van Spanjen staan / sou een saak wesen / die by na met soo veel reden booz onmogelijk / als booz moelijk / kan gehouden worden.

Maar de seven Aartsbisdommen , en twee en dertig Bisdommen , die den Koning in Nieuw Spanjen , en in de Eilanden van America heeft / sijn al te aanmerkelijk / om hier met stillwijgen booz by te gaan / als namentlijk.

Het Aartsbisdom van de Stad de Los Reyes . sijnde de Hoofdstad van de Provincie van Peru , heeft dertig duysend Rijkhsdaalders aan jaarlykse inkomsten.

Het Bisdom van Araquipa , seftien duysend.

Het Bisdom van Truxillo , veertien duysend.

Het Bisdom van St. Francisco de Quito , agtien duysend.

Het Bisdom van de groote Stad Cuzio , vier-en-twintig duysend.

Het Bisdom van S. Johan de Victoria , agtien duysend.

Het Bisdom van Panama , ses duysend.

- Het Bisdom van Chile, byf duifend.
 Het Bisdom van onfe Vrouwe van Chilé, vier duifend.
 Het Aartsbisdom van Bogota, in het nieuwe Koningrijk Granade
 heertien duifend.
 Het Bisdom van Popaya, byf duifend.
 Het Bisdom van Carthagena, feg duifend.
 Het Bisdom van Sancta Maria, agtien duifend.
 Het Bisdom de la Plata, in de Provincie de los Charcas, fefzig duifend.
 Den Aartsdiaken van dit Bisdom heeft byf duifend / de Meefter
 van de Choozkinderen / den Sanger en den Thefaurier / elk vier duifend ; feg Canoniken / elk drie duifend ; feg andere waardigheden / elk
 van agtien honderd fighsdaalders : en men moet hier / ter occasie van
 den rijkdom van het Capittel van la Plata / seggen / dat andere niet
 veel minder hebben.
 Den Aartsbiffchop van la Plata heeft tot Suffraganen.
 Den Biffchop van Paz.
 Den Biffchop van Tucuman.
 Den Biffchop van Santa Cruz de la Sierra.
 Den Biffchop van Paraguay de Buenos Ayres.
 Den Biffchop van Rio de la Plata.
 Het Bisdom van St. Jacob, in de Provincie van Tucuman, byenge-
 feg duifend fighsdaalders op.
 Het Bisdom van St. Laurentius de los Barrancas, twaalf duifend.
 Het Bisdom van Paraguay, fefstien duifend.
 Het Bisdom van de Heilige Drievuldigheid, byftien duifend.
 Het Aartsbisdom van Mexico, opperegt in den Jare 1518. twintig
 duifend Healen.
 Het Bisdom de los Angelos, byftig duifend Healen.
 Het Bisdom van Valladolid, in de Provincie van Mechoacan, veertien
 duifend fighsdaalders.
 Het Bisdom van Antequera, feben duifend.
 Het Bisdom van Guadalaxara, in de Provincie van Nieuw Gallicien,
 feben duifend.
 Het Bisdom van Durango, vier duifend.
 Het Bisdom van Merida, Hoofdstad van de Provincie van Jucatan,
 agt duifend.
 Het Bisdom van S. Jago, in de Provincie van Guatimala, acht duifend.
 Het Bisdom van S. Jago de Leon, Suffeagant van het Aartsbisdom
 van Lima, drie duifend.
 Het Bisdom van Chiapa, byf duifend.
 Het Aartsbisdom van Sant Domingo, in het Eiland Espagnola, Pri-
 maat van de Indien / drie duifend.
 Het Bisdom van S. Jan de Porto Rico, byftig duifend Healen.

182 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van

Het Bisdom van het Eiland Cuba, agt duifend Rijkhdaalders.

Het Bisdom van Santa Anna de Coto, agt duifend.

Het Bisdom van Camajagua, hoofstads van de Provincie van de Honduras, drie duifend.

Het Aartsbisdom van Manilla, Hoofstads van de Philippijnsche Eilanden / drie duifend Rijkhdaalders / die den Koning verpligt is hem te geben / uit hoofde van sekerer Pauselijke Bulle / van den jare 1595. Die Aartsbisdom heeft drie Suffraganen; een in het Eiland Cebu; de tweede in het Eiland Luzon; en de derde in de Comorijsche Eilanden.

Groot getal der Geestelijken in Spanjen, oorfsak van 't verval der Monarchie.

't Is by na een onbegrijpelijke saak, waar alle dese geldsommen van daan komen / en dat nog in een Land / 't welk dooz de traagheid der Inwoonderen / op de meeste plaatsen onbehouwt is / en by gebolge soo weinig van sig selven uitleverd. Maar aan de andere syde hoefden men na geen andere reden te bragen / waarom de Finantien van den Koning geduicig soo elendig sijn uitgeput; waarom de Monarchie / die booz desen soo ontsaggelyk booz de gansche wereld was / tegenwoozdig in alle sijn deelen soo ver swakt is; en waarom eindelijk het Hof van den Koning selve / in het welke de grootste glans van de wereld behoort de uit te schitteren / van sulken geringen luister is / dat Dozsten van een matig vermogen / soo in Duitsland / als Italien / het selve daar in te boven gaan.

Hog sijn'er in Spanjen wel veertig soozten van Domheerschappen; ieder van drie duifend Kroonen jaarlijks. Tot Montarragon, in het Koninkrijk van Arragonien, is een Abdye, die by de twaalf duifend Ducaten aan jaarlijkse inkomsten heeft. Binnen Burgos is een Nonne Klooster, het welke booz honderd en vyftig Adelyke Jongvrouwen / wel ober de sebentig Dozpen en Marktblerken tot sijn dispositie heeft. De Prior van S. Juan tot Leon, heeft dertig duifend; die van S. Marcus albaar / tien duifend; die van het Klooster van S. Jacob, binnen Velez, dertig duifend; die van S. Jacob tot Sevilien, veertien duifend Ducaten jaarlijkse inkomste.

Aardig voorval hier over tussen Keiser Karel de Vijfde, met den Generaal der Franciscanen.

Men heeft geen reden / om na dit alles sig te verwonderen / dat den Generaal der Franciscanen Keiser Karel de Vijfde / eens twee en twintig duifend Monniken tot den Oorlog had aangeboden; waar van de oudste niet boven de veertig / en de jongste niet beneden de twee en twintig jaren sijn soude. Maar de Keiser gaf een snedige antwoord / seggende / dat by dat slag van Volk niet van nooden had / want dat by / om deselve te onderhouden / niet minder als twee en twintig duifend potten sou moeten kookken. Altoos Damianus a Goes, en Hieronymus de Cevallos, hebben uitgerekend / dat de Spaanse geestelijkenheid / behalven de Commanderyen / die mede seer grootte inkomsten hebben / als naderhand sal worden aangewesen / jaarlijks ober de vier millioenen Ducaten trekt / en dat haar inkomsten alleen veel grooter sijn / als die van alle wereldlijke met malhandert.

By dese gelegenheid kan ik niet nalaten van nog / als in 't vooz
by gaan aan te merken / dat / behalven dit gebrek van penningen /
nog een tweede ongemak / dooz dese meenigte van geestelijke personen /
in Spanjen beroofsaakt woꝝd / veel nadeeliger als dit boozgaande / en
bestaande in het gzoote gebrek der Inwoonderen / 't welk in Spanjen /
als elders is aangewesen / gebonden woꝝd. Want geconsideereet / dat
foo veel duisenden van beide Sexen / 't sy in Kloosters / of andersing /
sig tot den geestelijken staat begeben ; sommige uit onkunde / sommige
uit ware / of ingebeeldde debotie / andere uit andere insigten / en daar
haar gansche leven / buiten den egt verslijten : foo blijkt van selve /
wat nadeel sulks omtrent de voozteelinge van het menschelijke geslagt
in 't algemeen / en aan de bevolkinge van Spanjen in 't bysonder moet
toehyngen. Andere reden van dit gebrek der Inwoonderes / sijn dooz
ons op andere plaatsen aangetoond.

Misschien sal U Ed. sig verwonderen / dat ik soo gzootten digressie
van de geestelijkheid van Spanjen make / en dat ter plaatse waar in
ik beloofd hadde / van het Hof van den Koning / en van de Regeringe
van Spanjen te sullen spyken. Maar nademaal de gemelte Geesfe-
lijkheid den eersten Staat van het Koninkrijk uitmaakt / gelijk den
Adel en de Steden / den tweeden en derden ; en dat het vergeben van
van alle die uitnemende Charges / een vande booznaamste vaden van
souverainiteit is / waar dooz den luister des Konings van Spanjen op
het heerlijkste komt uit te munten : foo en weet ik niet / of wel bequa-
mer plaatse / als dese / daar booz heb konnen uitkiezen / om tot de be-
schrybinge van boozgemelte Hof den weg te banen.

Sederd de tijden van Alfonso de Geste / die in 't begin der agtste
reuw geregeerd heeft / hebben de Koningen van Spanjen den bynaam
van Catholicus, of Katolyke, al gehad / hoewelse die / mijn's wetens /
noit als een eigen en algemeenen tytel gebuikt hebben / booz dat desel-
be / in den jare 1496. op Ferdinand de Wyfde / en desselfs nabolgers /
is bevestigt. Van doe af isse / in maniere boozschyben / van alle ge-
buikt en aangenomen ; eben als die van Allerchristelyke by de Konin-
gen van Frankrijk ; en van Beschermers des Geloofs, by die van En-
geland. Maar belangende den tytel van Koning van Spanjen / daar
mee had het in boozleden tyden een gansch ander gelegenheid ; en desel-
be woꝝd tegenwoozdig nog op het hebigste betwist van de Portu-
giesen.

Men moet dan / om met oordeel van sulken tederen saak te spyken /
foo wel den tyd / als de veranderingen in deselbe boozgeballen / be-
hooplijk aanmerken. Dat dese Landen / ten tyden van de Romeinen /
onder de algemeene naam van Spanjen bekend waren / is ter gele-
gener plaatse aangewesen : bygevolge mogten de gene ' die deselbe be-
heerschten / ook Koning / of Overheeren daar van genaamt woꝝden.
Dit nu segge ik / heeft sekerlyk plaats gehad / niet alleen ten tyde
van de boozschybe Romeinen / wanneer deselbe meester van dese Lan-
den

Het selve
is mede
oorzaak
vande
slegte be-
volkinge
van dit
Koning-
ryk.

Geesfe-
lijkheid is
den eer-
sten staat
van Span-
jen.

Katolyke
Koningen
zederd
wanneer
die van
Spanjen
alsoo ge-
naamt sijn.

Koningen
van Span-
jen waar-
om in
voorleden
tijden Ko-
ningen
van Ovie-
do, van

den waren / maar ook ten tyde van Frederik / vooz dat hy dooz de Mooren was t'ondergebzagt. Maar de Mooren nu meester van gansch Spauien sijnde geworden; met wat schijn van reden konden sig de eerste Nabolgers van den selven / den algemeenen tytel van Koningen van Spanjen aanmatigen? te meer om dat'er / na die ongelukkige Catastrophe, een Interregnum van vier jaren was: sijnde den schalkende verbaastheid daar dooz soo groot / dat men niet en wist wat te beginnen / tot dat eindelijk Pelagius tot een Koning / of Opperhoofd van desen verstoroden hoop gekooren wierd. Soo verte was het daar van daan / dat desen / en die hem nabolgden / sig Koningen van Spanjen lieten noemen / datse wel te byeden waren van geen ander tytel te gebzulken / als die van Koning van Obiedo / van Leon / en van andere plaastren / dese van tijd tot tyd op de Mooren veroverden / en waar na se sig dan / na het voorbeeld van de voorszeyden Mooren / deden noemen. En hoe soude sig een van dese Koningen den tytel van Koning van Spanjen in die tyden hebben konnen aanmatigen / terwyl Nabarre / Leon / Castilien / Arragon / &c. sijn bysondere Koningen had / die wel alle Christenen waren / maar egter ten eenemaal onafhangelijk van malkander / eben eens als tegenwoozdig Portugaal en Spanjen. 't Is waar Alfonso de Agte / Koning van Castilien / liet sig na het overlijden van Alfonso van Arragonien / in 't begin van de twaalfde eeuw / ook selfs vooz Keiser van Spanjen uitroepen / met toestemminge van den Paus Innocentius de Tweede; om dat hy pytendeerde / dat beide dese Koningryken hem nu van rechtswegen toebehoozden. Maar wanneer wy considereren / dat den Paus sulks dede / om den Keiser / met welke hy in omnia was / verbyzet aan te doen / of wel sijn eigen gewaande vermogen daar dooz te toonen / en dat het voorszeyden Koningryk van Arragonien / nog sedert dien tyd over de twee honderd en vyftig jaren van dat van Castilien / is gescheiden geweest / als waanneerse dooz het houwelijk van Ferdinand en Isabella vereenigt wierden; soo siet men op hoe slagten fondament dien Keiserlijken tytel gezondvest was. Selfs heeft de gemelte Ferdinand / ook na de vereeniging van dese Koningryken / nog dikwils geen ander tytel / als die van Castilien gebzulkt / om dat Castilien altoos de meeste luister in Spanjen heeft gehad.

Maar als Philippus de Tweede / na 't overlijden van Hendrik / Koning van Portugaal / sig meester had gemaakt van het selve Koningryk / soo begon hy ook den volstagen tytel van Koning / of Monarch van Spanjen aan te nemen; 't welk dan tot hier toe van alle sijnre Nasaten achtervolgd word / niet tegenstaande Portugaal weerthangelijk van die van Spanjen sijn / geregeert word. Hier van daan is het / dat de Portugiesen den Koning van Spanjen alleen den naam van Catholijke / of Koning van Castilien geven / om daar dooz de geselde onafhangelijkheid te beter aan te toonen; inwoegen dat het aan het

Leon, &c.
wierden
genocmt.

Alfonfus
de Agte
voor Kei-
ser van
Spanjen
uitgeroe-
pen.

Portugie-
sen berwi-
sten den
Koning
van Span-
jen dien
tytel.

het Hof van Lissabon / vooz een sware misdaad in een Portugies sou gerekent worden / indien hy den Catholyken Koning de naam van Koning van Spanjen gaf. Maar buiten dese en weet ik niemant / die hem de selve betwist / en niet met deselve vaardigheyt / als die van Katholyke / toelikt / sonder dat hy nogtans / daarom van de soodanige in eenigen deele vooz Koning van Portugaal erkend word. Ook twyfel ik / of den Koning van Spanjen wel van iemand / al was het van den Koning van Portugaal selve / een credentiaal / of ander instrument ontfangen sou / waar in hem den voozschyeben tijtel onthouden wierd.

Wanneer den Koning van Spanjen aan andere Voosten schryft / soo plagt hy'er of sijn eigen naam onder te setten / of andersins ook wel slegts te seggen / EL RE, De Koning / of IO EL RE, Ik de Koning : hebbende het selve ook gedaan / wanneer hy het V:stand of de twaalfjarige Crebes met de Vereenigde Nederlanden maakte : wordende het selve verhalven ook by vele / soo wel daarom / als om dat het gebagte instrument maar op papier geschreven / en met het kleine Zegel gecachetteert was / qualijk genomen.

't Geen wy ten opsigte van den tijtel des Koning van Spanjen gezegt hebben / dient ook ten opsigte van de Koninglijke Princen en Princessen te worden waargenomen. Want gelijk in Frankryk de oudste Soon des Konings / Dauphin word genaamt ; in Engeland / Prins van Wallis ; in Schotland / Hertog van Albania , of Rothasia ; in Aragon / Duque de Gorona ; in Portugaal / Prins van Brasilien ; en eindelijk in Nabarre / Xicane ; waar toe een ieder sijn bysonder reden heeft : alsoo word ook de eerstgeboorene Soon / en presumptive Erfgenaam van Spanjen / Prins van Asturien genaamt ; om dat de Christenen / na de droevige nederlage / diese dooz de Mooren geleden hadden / na dese Provincie haar tochtlugt namen / en daar den Koninglijken Zetel eerst ter neder stelden / als elders wydbloziger van ons is aangewesen. De andere kinderen / soo van de mannelijke / als van de vrouwelijke Sexe / worden met een gemeene naam Infantes Hispaniarum genaamt / 't welk na de letter eben soo veel als kinderen van Spanjen seggen wil. Tegenwoozdig moeten wy het Hof van den Koning van Spanjen van wat nader by beschouwen.

Dat het Hof van den Koning van Spanjen van een geringe luister is / of immers met de grootheid van een Monarch van soo veel Landen en Koningryken / weinig ober een komst heeft / is seker ; als mede dat verscheide Grandes / insonderheid de Onderkoningen van Napels en Sicilien / van gelijken de Landvoogden van de Nederlanden en Milanen / hem selve daar in te boven gaan ; soo als ten deele hier booren van ons is aangemerkt. En niet tegenstaande wy met eenen daar van de ware reden hebben aangewesen / soo weten'er de Spanjaarden nogtans een heel anderen draz aan te geven / en soeken het selve met den mantel van een gepretendeerde zedigheid toe te dekken /

Op wat wijze den Koning van Spanjen aan andere Vorsten schrijft,

Koninglyke Princen hoe die in Spanjen genaamt worden.

Hofhoudinge des Konings van Spanjen is van een geringe luister,

doorzgaans daar opseggende: dat hoe haar Koningslig statiger gelaat/ hoe meer sijn grootheid daar door uitmunt/ soo dat men hem sommijds voor den dag siet komen/ alleen met twee of drie hoefden/ twaalf Hellebaardiers/ en eenige weinig Edelluiden: hoewel hy op andere tijden met grooter gevolg te hoorfchijn komt/ en dat'er dan letwes in het selve uitblinkt/ dat heerlyk is.

Beampten
tot deszelfs
Hof be-
hoorende.

Onder de Hof-beampten/ die van verscheiden rang en bedieninge sijn/ is de Mayor domo Mayor, of Opperste Hofmeester/ de eerste/ die nog vier andere Mayordomos onder sig heeft. Nog een en dertig Edelluiden tot de Casel/ en vier en twintig andere Edelluiden tot het Hof. Daar aan volgen tien Edelluiden tot de Kamer/ die eben soo veel Kamerdienaars onder sig hebben. Daar sijn drie Guardarobas, die de kleederen/ en't geen daar toe behoort/ bewaren; vier Guardajoyas, voor de Juwelen/ en haaar toebehooren; vyf Opdissers; vier Mondschenkers; en nog agt diergelyke mannen/ die mee het bewaren der spijzen/ en met de keuken ommegaan; twaalf heuken jongens; sommige Koks/ en dertien knechten tot haar behulp. De Meesters die de Capjten/ en diergelyke bewaren/ sijn elf in't getal. Drie Geneesheeren/ een Chicurgijn/ drie Baardscheerders/ twee Apothekers/ met twee medehelpers. Ook bebinden sig aldaar Hofsnyders/ Schoenmakers/ Bozdruurwerkers/ Bontwerkers/ en andere/ tot negen in't getal. Een Wasfer/ twee Deurwaarders van het Paleis/ een Poozfluter/ tien Oppassers/ en andere diergelyke Dienaars en Cramwanten/ tot vyfde negen-en-tagtig. Aan den grooten Hofmeester/ en die gene die onder hem staan/ als gesegt is/ volgt sijn Stedehouder/ of Tiniente; daar aan den Condator; en Veedor de los Caçadores, te weten die de reekeninge houd/ en op de jagt/ en de onkosten die daar toe vereischt worden/ agtinge geeft. De Despendero Mayor, of Spenditor, de Tesorero, Valestero, Sangrador, los Aguadores, of Muletiers, Barendero Mayor, of Ballieur, en wat'er van dit slag van Beampten meer mag sijn.

Driederlei
Lijfwag-
ten des
Konings
van Span-
jen.

Nog heeft den Koning verscheide Lijfwagten/ als ten exempel/ de Bourgondische, Hoogduitsche, en Spaanse; maar die/ om de waarheid te seggen/ ten opzigt van haar gering getal/ als ook van andere hoedanigheden/ in geenen deele hy die van andere Mogendheden sijn te vergelijken. Het Huis des Konings/ en de Bendarmerie van Frankryk/ sijn heel wat anders te seggen: en die de Duitse Garde van den laats overleden Koning van Engeland gesien heeft/ sou sig over de destigheid van de eene/ en over de slegtigheid van de andere/ moeten verwonderen/ wanneer men dese tegen de Spaanse overfelde.

De Bourgondise dan bestaat uit honderd man/ altemaal Edelluiden uit Bourgondien/ en die Archeros de la Garde del Rey genaamt worden: hebbende haar Capitein Luitenant/ of Tiniente, een Alferes, of Baandzager/ een Trompetter/ en een Capellaan. Naast dese

dese volgt de Duitse Lijfwagt / bestaande uit een Capitain Tiniente, een Sarganto, een Pisano, of Pijper / twee Arambores, of Crommel-slagers / een Capellaan / een Barbero, of Welschreder / en honderd Alamannes, of Duitse Doetknegten. De derde is la Guarda Espagnola, mede bestaande uit honderd Spaanse Doetknegten / een Onder-hopman / of Tiniente, een Sergiant / twee Crommelslagers / een Pijper / vier Coporaals / of Cabos de Esquadra, een Capellaan / een Barbier / en een Medicijnmeester. Ten vierden is 'er een Spaanse Lijfwagt te paerd / van seslig koppen / die haar twee Crompetters hebben. Wijders syn'er tien Apofentadores, die de Inquartieringe der Hovelingen versorgen; en tien Fouriers in 't reisen; mitsgaders drie honderd van Adel / van welke een gedeelte het Hof volgd / en andere sig by vierendeeljaars aldaar binden laten. Daar is mede een Lijfbende / die se continuos hombres de Armes noemen / bestaande uit honderd mannen / die haar eigen Hopman / Fourier / Betaalts-heer / en andere Bevelhebbers hebben. Nog syn'er vyftig andere Lijfwagten / die Monteros de Guardia, of de Espinosa genaamt worden / synde altemaal Edelluiden / uit het gebergte by Burgos / in en amtrent het blek Spinosa, geboortig / die vooz de Saal der Koninginne / en de kamers der Infanten / of Koninglijke Dogters / wagt moeten houden. Behalven dese syn'er negentien Pagien / of Edelknapen / die haren Ayo / dat is / Hofmeester / Onderhofmeester / Capellaan / Praceptor, of Maestro de Estudio, Cozienero, ofte Kok / Maestro de Dançar, of Dansmeester / y Tanner, of Snaten-speelder / als mede een Springmeester / of Maestro de Boltear, en eindelijk een Opper-schermmester / of Maestro Mayor de Esgrima hebben. In des Konings Kamer worden vier en twintig personen / daar onder ook den Lismonero Mayor, of groot Almosenier is / onderhouden.

Nog ander
soort van
Lijfwag-
ten.

Op de Cantorye gaan mede gzoote onkosten / en syn'er beneffens den Oppersang en Kapelmeester / nog twaalf Choor scholieren / Discantisten / of Monezillos, byf en veertig Cantores, een bysondere Bassist / Orgelspeelder / en twintig andere personen / onder welke sig ses Violisten / andersins Violones de Arces, en twee Kromhoozblasers / bevinden. Buiten het Hof van den Koning syn'er nog veertig andere Capellanen / die mede by den Koning beloond worden. De Koning heeft ook syn eigen Diegt-vader / en drie Predikanten.

Van des Konings Paardestal sijn van gelijken vertcheide Deamp-ten / te weten / el Cavallerizo Mayor, of Opperstalmeester; byf andere Stalmesters; vier Picadores; of Paardbeherijders; vier Mace-ros; byf Reyes de Armes, of Herauten; een Fourier / en een gzoote meenigte van diergelijke / soo datse wel inde honderd en t'seventig koppen uitmaken: synde onder deselve wel t'seventig Staljongens / een Sadelknegt / een Sadelmaker / een Wagenmaker / een Smit / een

188 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
Bussemaker / vier en twintig hoetsiers tot twintig Carossen / twaalf
Dienaars tot ses Dyaagbedden / en twaalf Muilezels.

Wijders is'er ook een Stal voor de geselde Muil-ezels / die wel bys-
tig in't getal sijn / en haar eygen Azimilero Mayor, of Opperstal-
meester / Leutenant / of Tiniente, en andere Oppassers heb-
ben.

Hofbe-
diende in
Spanjen
seer wel
betaald.

Nog houd den Koning dertig Lakkepen / agtien die op allerlei
instrumenten spelen / en twaalf op Trompetten; als mede een Op-
perjagermeester / en Valkenier, onder welke nog andere Jagers / en
diergelijke geteld worden; die alle na proportie van haar bedieninge seer
goede besoldinge hebben / sijnde geen Hoven van eenig Potentaat in't
Christenrijk / in het welke de Beambten / elk na haar staat / rijke-
lijker en prompter betaald worden / als in dat van Spanjen: al het
welke van mede een seer aanmerkelijke somme bezagen moet.

Hof vande
Koning-
inne, en
desselvs
bediende.

De Koninginne heeft mede een talrijk Hof / en dat seer wel betaalt
word / hebbende Hofmeesters / Stalmeesters / en andere hooge en la-
ge bedienden / even als den Koning / beneffens veel Staatzvrouwen en
Staat-kinderen / die alle onder het gebied van de Camerera Mayor,
of Opper-kamer-vrouw staan: wordende daar toe niemand als toe-
druwen en jonge Dogters toegelaten; de laatste kleederen dragende na de
gemeene swier / en de andere alle met wit linden overtrokken: gelijk
ook voor de rest geen enig getrouwd man / of getrouwde vrouw /
behalven den Koning en Koninginne / in't Paleis van den Koning van
Spanjen mag slapen.

Groote
schaars-
heid van
penningen
aan het
selve.

Maar hoe groot den uitterlijken swier van het voorszeyden Hof van
de Koninginne van Spanjen schijnt te wesen / soo regeert'er egter het
selve gebrek en schaarsheid van penningen / als in dat van den Ko-
ning: sijnde het selve somtijds soo groot geweest / dat men dese Ko-
ninginne in't midden van haar Hof heeft sonder geld gesien / tot soo
verre datse het van andre heeft moeten leenen / tot saken dese niet ont-
beren kon: laat staan datse in staat sou sijn geweest / om eenige mil-
dadigheden aan iemand die het verdiende te betoonen. Dit is niet
langer geleden / als by't leven van Maria Louise / Dogter van den
Hertog van Orleans / en eerste Vrouw van Carel de Tweede; in
den jare 1678. met malkander in den Egt vereenigt. Ses maanden
had men deselve sonder geld gelaten / sonder haar iets toe te leggen /
ook zelfs niet tot haar kleine bermakelijkheden. Dit bragt dese Vor-
stinne / die andersing van natuure seer goedertieren en mildadig was /
tot een uitterste verlegenheid / haar verpligtende / het selve te moeten
leenen / en dat om eenige weinig paarden / die sy uit Frankryk had
mee gebragt / te onderhouden. Ook hadde speenig geld van noden /
om sommige van haar Vrouwspersonen na Frankryk te rugge te
senden; die in de Spaanse levenswijse geen sin hadden / en die men
hoven dien ook niet langer in Spanjen wilde dulden. De weinige be-
dienden van de mannelijke Sexe / die men haar had toegelaten uit
Frankryk.

Merk-
waardige
voorbeel-
den dies
aangaande

Wankrijk mee te brengen / kregen haar paspoort / en vertrokken alle / tot haar Barbier inclusy / die nog sijn plaats gekogt / en de reise op sijn eigen kosten gedaan had. Dit alles / segge ik / byagt haar in een dubbelde verlegenheid / aan de eene sjde datse den dienst van dese luiden ontberen moest / aan de andere / datse niet in staat was / om haar de minste vergeldinge te doen / vooz den yber en getrouwicheid aan haar bewesen. Gooter blyken van verlegenheid geloobe ik niet / dat in eenige Historie / van een Koninginne / die in 't midden van haar Hof en Koninglyke Staten is / van iemand sullen getoond wozen.

Als de Koninginne uitgaat / laatsse sig gemeenlyk in een Zetel draagen / met twee of drie hoetsen agter aan / vol Staatjuffrouwten; volgende veel Heeren rondom de Rosbaar / te voet / en met ongedekten hoofde. In boorzvallen van Nagtfeesten / of Conneelspelen / wordt altyd een Toorts vooz de Koninginne gedragen / dooz een van de aansenelykste Hofvrouwen; 't welk van vooz die gene die sulks ongewoon sijn / een obezaardige en vzeemde vertooninge geeft.

Wanneer deselve ter Jagt gaat / soo moet se ter bestemder plaatsse haar voeten in het poztier van haar Caros setten / en sig alsoo op het paard werpen. Hier en kan ik niet nalaten / A Ed: ter deser occasie / een gebal mede te deelen / waar van ik niet en geloobe / dat men by eenige andere natie de weerga vind. In Spanjen is een wet / of lieber een verbod / dat niemand de Coninginne aan mag raken als den Coning / en de Staatjuffrouwten die omtrent haar sijn : doed hy anders / hy verbald in de hoogste ongenade / en verbeurd sijn leven / al was het dat hy'er dat van de Koninginne uit het alleroogenschyjnlykste gebaar van de wereld mee reddten kon. Hier van sag men een boorzval in die Koninginne / waar van wy soo eben gesproken hebben. Haar grootste vermaak was / somtijds op de Jagt te gaan ; en men wil versterken / dat sy de eerste Koninginne van Spanjen geweest is / waar aan dese vryheid gegeven wierd. De Koning die haar tederlyk beminde / had een boorszchreven einde / verscheide schoone paarden uit Andalusien doen komen / om sig na haar believen daat van te dienen. De Koninginne had de onboozsigtigheid / van een uit den hoop te kiesfen / dat seer weelig was. Soo ras en was'er de Koninginne niet opgeseten / of het begon steil op te spynge / en stond om op haar lys te vallen / wanneer deselve ter aarden viel. Dooz ongeluk was de voet van de Coninginne belemmerd in den spgbeugel ; het welke het Paard gewaar wordende / sloeg het hebig agter uit / en sleepte de Coninginne / die in een oogenschyjnlyk gebaar van haar leven was / ober de plaats van het Paleis / in de tegenwoozdigheid van den Coning / die het selve van een Balcon van het boorszchreven Paleis / als een wanhopige aansag. De geheele plaats van 't Hof was verbuld met luiden van aansien / en met Lijswagten ; dog niemand doyst / om de boorszchreven reden sig verflouten / de Coninginne in dese uiterste nood te hulp

Op wat maniere de Koninginne uit gaat.

En ter Jagt gaat,

Seldsaam en gevaarlyk voorval met de Koninginne.

te komen. Maar twee Spaanse Caballers / den eenen genaamt Don Louis de los Torres, en den anderen Don Jaimo de Soto Mayor, door medelijden betwogen / beslooten eindelyk / dese elendige te hulpe te komen / daar mogte dan op volgen wat'er wilde. Den eenen greep baardig den toom van het Paard / en dede het stille staan / enden anderen greep aardiglyk de boet van de Koninginne / en redde die uit den stijgbeugel; wordende sijn eigen vinger / onder het doen van desen dienst / selfs nit het lit gester. Zoo dja en hadden sy dit niet verrigt / of sy liepen soo ras als sy konden / na huis / en deden haar Paarden sadelen / om sig aan de gramschap des Konings te onttrekken. Ondertussen naderde den jonge Graaf van Pegnetanda / die een seer goed vriend van bobengemelte Heeren was / de Koninginne / en seide haar niet een ongemeene nedrigheid / dat die gene die het geluk gehad hadden / van haare Majesteits leven buiten gebaar te stellen / alles van des Konings gramschap hadden te vzesen / indien sy selve de goedheid niet geliefde te hebben / van vooz haar te spreken / om dat het niet geoorloofd was / haar geheiligde persoon aan te raken / en nog veel minder haar voeten. De Koning die baardiglyk na beneden was gekomen / om te sien in wat staat de Koninginne was / betuigde een uitnemende vzeugde / haar in het allerminste niet beserd bindende; ook ontving hy seer wel / het versoek dat sy hem dede / vooz dese Oelmossdige misdadigen. Aansonds wierd'er aan haar huis gesonden / en men vondse gereed om op te sitten / en te blugten. Maar de Koninginne bereedese met een geschenk / en hieldse vooztaan in een bysondere agtinge.

Den Koning en Koninginne eeten selden in't openbaar / en wanneer sulks al geschiet / soo doense het elk bysonder; maar by sig selven houden sy dikwils maaltijd met malkander; het welke dan buiten den praal van eenige hoosse stoet seer sober en somber in sijn werk gaat.

Men dekt noit op een andere wyse een Tafel vooz de Koninginne / als dat men de tafel klerden / en de spysen op tapyten steld / waar aan de Koninginne / met de beenen onder sig / gaat sitten op de Turkse wyse: sijnde dit een gewoonte / die de Spanjaarden gelyk meer andere / van de Mooren hebben overgehouden: en die niet alleen van de Koninginne / maar ook van andere voozname Dames word opgebolgd; wordende om die eigenste reden ook geen stoelen in der selven appartementen gebonden: inboegen dat het een Spaanse Dame eben soo vzeemd en moeielijk voozkomt op een stoel te sitten / als een Franse / Engelse / of Hollandse / op de voozschreben wyse op tapyten.

Alle de Grooten van Spanjen dekken sig in de tegenwoordigheid van de Koninginne / gelyk ook alle andere personen van aansien / wanneer se in de tegenwoordigheid van haar Majesteit / een Dame van het Hof onderhouden; en om dit geringe respect / 't welk dese laatste hier dooz / ten regarde van haar Souvereine Voostinne / doen blij.

Op wat maniere de Koning en de Koninginne spyle.

Grooten dekken sig in de tegenwoordigheid

blijken / te verſchoonen; ſoo pretendeert men dat deſe verliefde ſoodanig door de ſchoonheden en verdienſten van haar Meefteſſen ſijn ingenomen / datſe uit deſen hoofde te pardonneren ſijn / alſ vooz dien tijd buiten ſtaat ſijnde / om haar gedagten met leeuw anders beſig te houden. Door de Gemalinnen der Grooten / wanneerſe ter gehooz verſchijnen / of om met de Koninginne uit wandelen te gaan / rijſt deſelvede op / en doet haar Zichuffens geben; wozdende deſe plegtelykheid van gelijken waargenomen / omtrent de Gemalinnen van der ſelven oudſte Zoonen.

vande Koninginne.

Naast den Koning en Koninginne volgd de Eerſtgeboren Zoon / en Koninglyke Eſgenaam / die by 't leven van ſijn Vader / vooz Koning van Caſtilien word uitgeroepen / ſonder nogtans gekroond te ſijn; voezende den titel van Prins van Aſturien, ende het gefag om lemand ter handkuz toe te laten. Maar onaangeſien deſe waardigheid / ſoo word hem den teugel gansch niet ruim gegeven / ſyn Hofhoudinge word gemeenlyk laat toegelid / ook is 't hem niet geoozloſt / byſondere beſoeken van Ambaſſadeurs / of andere Grooten / te ontfangen. En belangende de verdere Koninglyke Princen / en Princen / deſelbe hebben / behalven de luſter van haar naam / niets byſonders / en leven in fulken afgeſcheidenheid / alſ offe tot het Hof niet eens behoozden.

Prins van Aſturien word by 't leven van ſijn Vader voor Koning van Caſtilien uitgeroepen.

Door deſen wierden de Staaten van het Koningryk / dat is te ſeggen / de Geefteykheid / den Adel / en de Steden / by een geroepen / om de plegtelykheid van het erkennen van den Prins van Aſturien / tot nabolger van de Kroon / by te woonen / of ook ſelfs tot de electie van een Koning te procederen: maar men heeft haar ober lang deſe Privilegien ontnomen / en daar is nauwelijks een ſchaduwde van overgebleven in dat Liſchaam / dat men los Cortes noemt / of in de Hoben / die ten voozſcheben einde nog beroepen wozen: hebbende ook alle Steden de bzyheid niet / om tot dien einde Sedeputeerden te ſenden / maar alleen deſe nabolgende / te weten / Burgoz / Leon / Granade / Sebilien / Cordua / Murcia / Jaen / Toledo / Segobia / Salamanca / Abila / Toro / Zamora / Cuenca / Soria / Guadalarara / Valladolid / ende Madrid: ſijnde in 't geheel ſeftien Steden / en twee Burgten (wozdende de twee laaſte alſoo aangemerkt / om datſe met geen muuren omtrokken ſijn) en dit alles ingevalge van het reglement van Keiſer Carel de Vyſde.

Hoe het ſelve geſchiede in voorledentiden.

By deſe Ceremonie / die gemeenlyk geſchied in de Kerke / ſtaat den Koning / en den Prins aan de ſyde van het Epiſtel / en de Prelaten aan de ſyde van het Euangelie. Na dat van de Sedeputeerden den eed van getrouwigheid aan den Prins hebben afgelegd / verboegd ſig een Secretaris van de Vergaderinge by den Koning / en ſegt met luider ſtemme: U Majesteit neemt aan, in den naam van den Doorluchtigen Prins, den eed van getrouwigheid, de trouwe en onderweringe, en alles wat hedden ten dags in faveur van Hooggemelten Doorluchtigen Prins.

En hoe in de tegenwoordige.

Prins gedaan is, en begeerd op de Secretarissen en Griffiers vande Staten, datse daar van getuigenis sullen dragen; en ordonneert, dat men den selven Eed gaat nemen van alle de Prelaten, Grooten en Edelen; die sig in dese Vergaderinge niet tegenwoordig vinden? Hier op antwoordde de Koning: Ja ik neme het aan, ik begere het, en ik ordonneere het. En daar mee is de boozsz plegtelykheid geëindigt.

Bastaard
Soonen
van den
Koning
mogen by
't leven
van haar
Vader niet
in Madrid
komen, en
waarom.

De Bastaard / of natuurlijke Soonen / van den Koning van Spanjen / mogen noit / by 't leven van haar Vader / in Madrid komen: 't welk eben soo wel / als verscheiden andere saken / als lets bysonders van dit Hof moet worden aangemerkt. Op dese wyse wierd Don Juan / natuurlijke Broeder van den laatsleden Koning / Carel de Tweede / tot Occanna / een plaats eenige mijlen van Madrid gelegen, opgebracht. Den Koning sijn Vader ging dikwils dertwaarts / ja dede hem somtijden tot aan de poozten van de Stad komen / om hem soo veel te beter op sijn gemak te konnen sien. Men verskerd dat dese gewoonte daar uit ontstaan is / om te eobteren het verskil / dat oer den rang / tussen dese Princen en de Granden van Spanjen was: willende dese die aan gene betwisten / en de eerste die in geenen deele aan de laatste cederen.

Don Juan,
en desselvs
bedrijven.

Don Juan / die een volkomen Staatkundige was / onthield dien regel soo wel / dat gemeenlyk sijn verblyf nam in het Buen Retiro, sijnde een Lusthuis / effen buiten de poozten van Madrid gelegen. Ook maakte hy sig soo weinig gemeensaam / dat men hem by 't leven van sijn Vader / Philippus de Vierde / noit opeenige publyke Feesten gesien heeft; hoewel naderhand de tyden merkelyk sijn veranderd / en sijn geluk op een gausch andere boet geraakt.

Terwylen de Koninginne / Maria Anna van Oostenryk / Zusster van den Keiser / en Moeder van Carel de Tweede / na 't overlijden van haar Gemaal / Philippus de Vierde / Spanjen beheerschte / en haar Soon nog tot dien Ouderdom niet gekomen was / dat hy de bestieringe des Ryks selfs kon aanbaarden / soo wilde sy altoos / dat Don Juan van het Hof soude verwijderd sijn: soekende het bewind van saken ten eenemaal aan sig selfs te houden / en den Koning / haar Soon soo veel als mogelyk was / daar van te onthouden. Sy nam het geheel niet qualijk / wanneer men booz hem verhoogen hield / alles wat de lust tot de Regeeringe in hem kon opwikkelen. Dogh hoewel sy alle mogelyke voorzorgen te werk stelde / om hem het gebouwen van een smertende boogdye te benemen / en dat sy alle voorzoueden gebruikte / van hem geen menschen te doen naderen / als die gene van welke sy sig konde verskeren / dat aan haar belangens vast waren; soo beleete het selve nogtans niet / dat sommige getrouwe Dienaren van den Koning / alles waagden / om hem te doen bezijpen / wat hy tot sijn eigen byzheid soude konnen verrigten. Hy selfs wierd dan begerig / om den raad / die hem gegeven was / op te volgen / en derhalven de nodige voorzorgen gedzagen / en alle toefsel gemaakt hebbede / ontstal hy sig in sekere nagt / en quam in het Buen Retiro.

Hier ontbood hy Don Juan / met het begin van het jaar 1677. en soo dza den selven daer was gekomen / dede hy op sijn beurt de Koninginne Moeder na Toledo senden ; dooz dien sy sig soo beelmalen tegens hem verklaard / en sijn wederkomst by den Koning belet hadde.

Don Juan was ten hoogsten verblyd / dat hy dooz den Koning selve bevel ontving / van booz alles forze te dzagen / en de saken van het rijk / na sijn beste goedbinden / te bestieren.

Ook was het / om de waarheid te seggen / niet sonder reden / dat den Koning sig op die wyse van het betwind van saken ontsoeg / sijnde hy selfs / om de boozschyven reden / weinig bequaam om de Regeringe van sijn Staaten waar te nemen. Men gaf booz reden van die laat aankomende opvoedinge ; en het selve was booz een groot gedeelte ook de waarheid : Dat sijn Vader / Philippus de Vierde, aan een quynende siekte ging (van welke hy ook is gestorven) wanneer hy hem het leven gaf : Dat selfs wanneer hy eerst geboren was / men sig genootsaakt bond / hem in een doos / met Catoen gebuld / te leggen / als sijnde soo teer en klein / dat men hem niet bakeren kon : Dat hy op de knien / en in de armen der Ausroutwen van het Paleis was opgeboed / tot den ouderdom van tien jaren / sonder dat hy oit een boed had op de aarde geset / om te leeren gaan : Dat daar na sijn Moeder / die dooz alle mogelijke redenen verplicht was / om de eenige erfgenaam van het Ruis van Oostenryk / booz soo beel de Spaanse tak betrof / te behouden ; byzende deselve te verkiezen / hem niet had durven laten studeren ; als dugtende / dat sulks te groote besigheid booz hem sou sijn / en dat sijn gesondheid / die buiten dat seer swak was / daar dooz te meer gekrenkt sou worden. Ook heeft men aangemerkt / dat die groote meenigte van Broutwespersoonen / by welke den Koning altoos was opgeboed / en die hem ober de minste fouten te seer berispten / sijn Majesteit soodanigen afkeer tegen deselve had ingeboesemt / dat so ras hy hoorde / dat de eene of ander Dame hem wagte / ter plaats daer hy booz moest gaan / hy die passagie vermyde / en langz de eene of andere helmelyke trap afging / of ook wel den geheelen dag in sijn Kamer bleef. Een wonder dan. dat een Koning van die gesteldheden / soo weinig eclat in sijn Regeringe / en soo weinig blyken van een mannelijk vermogen in sijn leven getoond heeft.

In geen ding van de wereld munt het grillig humeur der Spanjaarden handtastelyker uit / als in de soo genaamde Eritquetten : sijnde gewisse regelen / die sekerd de tijden van Philippus de Tweede in het Ruis des Konings sijn vast gesteld / en tot hier toe / sonder de minste veranderinge / onderhouden.

Dooz dese Regelen / of Eritquetten / die men in goed Hollands / Hofwetten van den Koning van Spanjen / sou mogen noemen ; word alles / omtrent het gedrag van den Koning en Koninginne / dierboezgen bepaald / van het minste tot het meeste / dat ik niet en weet / wat redelyk mensch in de wereld / laat staan wat Koning / of Koninginne /

Swakke gestalte, en siegre opvoedinge van Karel de Tweede

Sijn afkeer van de Vrouwen

Spaanse Eitquettes of Hofwetten.

Dwaasheid, en buitensporigheid van deselve.

buiten die van Spanjen / sig diergelyken slavernye sou willen onderwerpen! En niet tegenstaande ik gewoon ben van gekroonde hoofden met veel eerbiedigheid te spreekken / soo hoope ik egter dat men my booz ditmaal sal vergeven / dat ik vrag: Wie van beiden satter geweest is; de Spanjaarden van dese dingen te versinnen; of den Koning/ en successive Coningen van Spanjen / van sig deselve te onderwerpen? Dooz dese wetten word den Coning geordonneert / wat uur hy moet te bedde gaan / en weer opstaan; wanneer / en hoe lange hy 's middags / en 's avonds tafelen mag; op wat manier hy moet toegetakeld sijn / wanneer hem een lusse ober komt / van de Koninginne des nagts een visite te geben; hoe veel hy moet besieden / wanneer hy een sateur van dese of gene Schoone genooten heeft / in welken tijd van het jaar / en op wat dag / hy na het Escuriaal / Aranjues / of een ander Lusthuys gaan moet / en weerom komen / en honderd diergelyke. Dit alles word soo nauwkeurig waargenomen / dat de Deurwagters / en andere die daar toe gesteld sijn / gedurig een Sakt-horologie by sig hebben / op dat'er nietweß buiten den haak gaan / en ontzeken mag. De boozbeelden / waar mede dit alles kan worden bevestigd / en verder uitgebeid / sijn al te aanmerkelyk / en mijn's oorzeels / ook te bermakelyk / om'er H. Ed. niet booz een poosje mee te onderhouden.

Vercheide voorbeelden waar door het selve word aange-toond.

Dooz den Coning sijn seben uren slapens geschikt / en hier van soude hy selber nog af / nog toe konnen doen: sulks dat Philippus de Vierde op sekeren ogtend nog grooten vaak geboelende / ien hoorende dat de Deurwagter / met de klokslag van seben / binnen quam om hem op te wekken / den selven in deser boegen aansprak: Ik bidde u laat my heden nog een uur rusten / en trekt'er my morgen een ander in de plaats booz af. Dit werd just op die maniere agtervolgd: want hy liet den Koning booz die tijd een uur langer slapen / maar hy en manqueeerde niet / van hem des volgenden daags pjecijs ten ses uren / met een stoot aan het hoofd / wakker te maken.

Van gelyken moet de Koninginne des Somers ten tien / en des Winters ten negen uren gaan slapen / en al was het datse ober tafel sat / en nog niet volkomen gegeten had / soo soude het selve sulks niet konnen beletten / of eenige veranderinge daar aan toe brengen. Dit gebeurde wanneer de meergemelte Koninginne / Maria Louise / eerst uit Frankryk quam. Want dese in den beginne geen agt gevende op dit vast gestelde uur / maar oorzelende dat den tyd om te bedde te gaan moest gereguleert worden / na de begeerte die men had om te slapen; soo geschieden het somtijds / dat de Dames / terwyl sy nog haar avondmaal hield / sonder iets tegen deselve te seggen / haar begonden te onthullen / andere haar schoenen en kousen uit te trekken / en dat men haare te bed dede gaan / met een baardigheid waar ober sy ten eenemaal verbaast stond.

De Koning en Koninginne slapen elk in haare eigen vertrek; maar

siet hier op hoedanigen manier de Coning / volgens den inhoud der Etiquetten, moet toegetakeld sijn / wanneer hy des nagts by de Koninginne in desselvs Kamer komen wil. Sijn schoenen moet hy hebben nedergekakt / sijn swarte mantel op de schouder (want men weet hier van geen mullen nog nagtrokken) sijn Broquel, sijnde een soort van een schild / aan sijn eenen arm / een leeren fles met een koozde aan de andere / strekkende deselve hem vooz een water-pot. Boven dit alles heeft hy nog sijn langen degen in de eene hand / en een dieben lantaren in de andere. 't Geef U Ed. te bedenken / of dit niet een gedaante is / om'er op te charmeren.

Twee uren sijn'er bestemd vooz het middagmaal en avondmaal met malkander / te weten by vierendeel uurs vooz het eerste / en drie vooz het laatste. Maar wanneer den Koning en Koninginne plegetlyk met malkander in 't openbaar eeten / 't welk nogtans selden gebeurde / soo mogense anderhalf uur tafelen: sittende sy onder een verhemeldsel en de Dvoutwen van Staat op de grond.

Alle morgen moet den Koning aan ieder een gehooz geben / een uur lang / sijnde dit het uur van elven tot twalven. Die boven op de lijst staat / word eerst ingelaten / en soo vervolgens: maar sooras als de klok twaalf geslagen heeft / soo opend den Opwagter de deuren / na de kant / alwaar men na de Tafel gaat / en niemand krijgt verder gehooz / ook die gene niet / die sijn aanspraak reeds begonnen heeft. Na het middagmaal sijn by vierendeel uurs vooz den Koning gesfeld / om te rusten / of gelijk men in de wandeling segt / een uiltje te bangen / en dese vooz by sijnde / soo beginnen de Raadplegingen / het ondertekenen / en het lesen van Brieven / en wat dies meer magh sijn.

Wat aangaat de Gehoozgebinge aan Afgesanten / en Staatdienars / elk een kan deselve in 't Koninklijke Paleis van de Stad / ten minsten driemaal ter maand hebben: Maar vermits den Koning dikwils Landewaart / na een van sijne Lusthulsen gaat / om byper asem te scheppen / en sig de strengheid der Etiquettes vooz een tijd lang te onttrekken: soo bedienen sig de Gesanten ook van die gelegengeid: konnende terwyl hy daar vertoeft / alle dagen met hem in gesprek treden / sonder-gequeld te sijn met de lastigheid van een Ceremonie meester / Hof-bestierder / of iemand anders / bindende den toegang by / en na haar eigen welgeballen. Dit eigenste gemak konnen by die gelegengeid ook andere personen genieten / die dan ook niet manqueren / om'er sig van te dienen. Nogtans heeft den Nuntius van den Paus een vooregt / van dikwilder als andere gehooz te konnen hebben / om dat men hem in tweederhande opsigt aanmerkt; en als Afgesant van den Heiligen Vader / en als Staat-dienaar van een wereldlyk Dozt. Ondertussen is ligt te begrypen / hoe seer den Koning dooz dit alles moet belemmerd sijn / en dat nog ter plaatse / daar hy van alle moeienisse mrend onslagen te sijn: inboegen dat Philippus de Tweede / die met

Gehoor-
gevinge
des Ko-
nings, aan
sijn On-
derdanen.

Als mede
aan vrcem
de Mini-
sters.

196 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
een gadeloofen pber de last van zijn Hegeeringe tozste / niet sonder re-
den tegens zijn Bediende plag te seggen: Dat hy den staat van een ge-
meen Edelman, met tien of twaalf duisend kroonen jaarlijkse inkom-
sten, als benyde, om dat dese in vryheid, als een Prins kan leven, daar
in tegendeel een Vorst, schoon niemand onderworpen, door gedue-
rige besigheden en bekommernissen, een slaaf van andere menschen
was.

Merk-
waardig
geleg van
Philippus
de tweede.

Aardige
ontmoo-
tinge van
Philippus
de Vierde,
met een
Courtisa-
ne.

Soo eben seiden wy / dat in de boozschyden Etiquettes gestipuleert
was / hoe veel een Koning van Spanjen sou moeten geben / wannere
hy van de eene of de andere Galante Dame een sabeur genooten had ;
en tegenwoozdig moet ik daar by boegen / dat het selve / booz ieder
reise / op vier Pistoolen begzoot is. Na alle apparentie sal hy'er siz
op die wyse niet ligt mee ruineren. Hier ontrent gebeurde op sekere
tyd een aardig boozbal. Philippus de Vierde / die doozgaans booz een
groot Liefhebber bekend is / van de schoonheid van sekere gerijffelyke
Dame hoorende spyken / en datse daar in boben andere uitmunte /
ging deselve aan haar eigen huis besoeken. 't Is te begzyjen / dat dese
Galante Justrouw sig iets gzoots van dese visite beloofde. Maar den
Koning een beset onderhoader van de Etiquettes slynde / gaf niet meer
als de gemelte vier Pistoolen. Sy bleef geheel verbaast / en niet min
berstoofd / ober een vergeldinge / soo weinige met de gzotheid van een
Koning / en met haar verdiensten / ober een komende. Doo haar
moeselijckheid booz die tyd ontveinsende / soo gingse naderhand by den
Coning / sig als een Ridder verkleed hebbende. Haar selven aangege-
ven / en een particuliere Audientie by den Coning verkregen hebbende /
trokfe in sijn tegenwoozdigheid een beurs met vier honderd Pistolen /
seggende / terwijlse die op de Tafel leide: Op dese wyse betale ik mijn
Meestresse. Den Coning kon die in sijn sak steken / en daar uit leeren /
wat hem in 't toekomende te doen stond.

Een ander
met een
Dame van
het Paleis.

Op een ander tyd was deselve Coning gecharmeert / op een sekere
Dame van het Paleis / en ging des avonds sagtelijk aan haar Ca-
mer kloppen / op hope van dooz haar te worden ingelaten. Maar
dese bemerkende dat het den Coning was / soo wilde sy hem niet inla-
ten / maar gaf alleen dit volgende tot antwoorde: Baya, baya, con
Dios no quiero ser Monja; Gaat / gaat / ik hope met de hulpe van
God geen Nonne te worden. Want H. Ed. sal gelieven te weten / dat
deselve Etiquettes mede bzyngen / dat de gene die eens de Meestresse
van den Koning van Spanjen geweest is / en naderhand dooz
hem is verlaten / een Nonne moet worden / en in het Klooster
gaan.

Een derde,
alwaar hy
wakker
wort afge-
zott.

En derde gebal van den selven Philippus / kan ik niet nalaten me-
de te deelen / om dat het immers soo aanmerkelyk is / als een van de
boozgaande. Een van de perfoonen / die den Koning met de gzoofte
dyft beminde / was de Hertoginne van Albuquerque; maar hy kon-
de niet een gunstig oogenblik vinden / om deselve te spyeken. Den

Hertog haar man hield altyd seer goede wagt / en hoe den Koning meer beleselen bond / hoe sijn dyft en begerete grooter wierd. Dog op een sekeren avond een seer swaar spel booz sig hebbende / soo beinsde hy / als of hem in gedagten quam / dat hy een Brief van groote aangelegenheid had te schryven. Hy riep den Hertog van Albuquerque / die in de Kamer was / en beval hem / sijn spel op te vatten / en booz hem te spelen. Hier op ging hy aansonds in sijn Cabinet / sloeg een mantel om / ging een heimelyke trap af / en begaf sig na het huis van de jonge Hertoginne / alleen verselschapt sijnde booz sijn Favorit. Den Hertog van Albuquerque / die meer dagt om sijn eigen huiselyke saken / als om het spel van den Koning / geloofde seer ligtelyk / dat hy hem de opsigt over het selve niet sou gegeven hebben / buiten eenig bysonder booznemen. Hy beinsde dan een seer verbaarlyk Colijk te hebben / en gaf de kaarten aan een ander / onder een groot geschreeuw / en seer verbaarlyke grimatsen / sig vervolgens sonder eenig tyd versuim / of sig niet iemand te vermoeten / na huis begeende. Den Koning was daar nog maar soo eben aangekomen / en dat sonder eenige van sijn gebolg / selfs was hy nog maar op de beneden plaats / en hy verbarg sig / soo ras als hy den Hertog aansag komen. Maar H. Ed. weet / dat'er geen doozdzingender oogen sijn / als die van een jaloeys man / insonderheid van een Spanjaard. Hy sag den Koning / en niet willende dat'er sakkels souden gebzagt worden / om niet verpligt te sijn van hem te bekennen / soo naderde hy hem met een groote rotting / die hy gemeenlyk by sig had. Ha schelm ! seide hy tot den Koning / dien hy quausuis niet en kende / gy komt hier om myn Carossen te besteele / en sonder meer woorpen te gebzuiken / sloeg hy hem uit al sijn magt. Hy verschoonde ook den Gzave Hertog van Olivares niet / die den Koning geselschap hiel / en uit bzeze van erger / dikwils oberluid uitriep / dat het de Koning was / om de woede van den Hertog te doen staken. Maar 't was'er soo verre van daan / dat dit het gewenschte effect gehad sou hebben / dat den Hertog sijn slagen eer verdubbelde / soo wel op den Koning als op sijn Minister : roepende op sijn beurt / dat dit een streek van de uitterste baldadigheid was / de naam van sijne Majesteit / en desselvs Gonsteling / in soo een gelegenheid te misgbruiken ; en dat hy by na lust sou krifigen / van haar na het Paleis te leiden / als wanneer den Koning noit soude manqueren / van haar sekerlyk te doen hangen. Onder alle dese ontmoetingen spzakte den Koning niet een eenig woorzd / en redde sig eindelyk / by na wanhopig sijnde / ober het ontfangen van soo veel slagen / sonder nogtans de minste gunst van sijn Meestresse genooten te hebben. Men soude gedenken / dat den Coning hier ober sijn resentment tegen de Hertog getoond / en van sijn geleden affcontwzake van hem genomen sou hebben ; maar neen / sijn Majesteit versmette dit by sig selven / en sijn liefde tot de Hertoginne verdweenen sijnde / soo sagte hy naderhand selver met dit boozval. Werdige bedryben van iemand / waar van men

198 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
bersekerd / dat men hem niet meer als dziemaal in sijn leven heeft sien
lacchen.

Nog meer
van de Eti-
quettes.

Den dag ende het uur gekomen sijnde / 't welk by de Etiquettes is
vast gesteld / om na Aranjus / of eenig ander Lusthuis te gaan / word
alles tegen den bestemden tyd klaar gemaakt / den voorraad en andere
noodzakelijkheden vooz uitgesonden / de Paarden / of Muleselen / in-
gespannen; en 't sy den Koning daar van gewaarshouwd is of niet /
soo en valt'er geen ander partje vooz hem te kieser / als na dit alles
maar eens slaags in de Caros te stappen / en voozt te ryden; sonder
dat selfs den Hemel / 'a wil seggen / weer en wind / het selve beletten
kan.

Koning
van Span-
jen, moet
sijn reise
na een
Lusthuis
door ge-
brek van
penningen
staken.

Maar 't gebeurde eens in den jare 1678. dat men die reise om een
gansch andere reden / te worten / om gebrek van geld / moest staken/
hoe grooten begeerte den Koning had om deselve te doen. Men stoc-
de / om sulken ongewoonen saak by het gemeen goed te maken uit/
dat de kinderpokjes omtrent Aranjus regerden / en dat die plaats
op den weg van Mallaga leggende / daar onlangs de pest hadde ge-
weest / en mogelijk nog niet heel was geweken / sijn Majesteit niet
wilde wagen / daar na toe te gaan. Alle dese dingen / ook selfs de
dagen die tot het jagen sijn vast gesteld / wozen met sulken besetheid
waargenomen / dat niets ter wereld als het vooznoemde gebrek van
penningen / bequaam is / om daar aan eenig belet toe te brengen.
Ja al was het / dat'er op sodanigen tyd een expresse Courier met de wig-
tigste saken van de wereld quam / of dat den Gzooten Raad / waar in
den Koning present moet sijn / diende belegt te wozen / soo soude het
selve daar omtrent geen ander uitwerkinge hebben / als al 't vooz-
gaande: soo nautw geset / soo dwaas / soo onbersettelyk en stijfhoof-
dig sijn de Spanjaarden omtrent het waarnemen van de allergzootste
kleinigheden; luiden die vooz de rest / in wijs beleid en oordeel / boven
alle meenen be voozregt te sijn / en waar by de allerbeschaafste Natien
van de wereld / vooz dwase en ongeschikte plompaarts gehouden
wozen.

Onder-
houden
der Eti-
quettes,
oorzaak
van de
dood van
Philippus
de Derde.

En om H. Ed. te toonen / dat hier in niets ter wereld by bergzoo-
tinge word gefegt / soo meen ik dat daar van geen overtuigender blyk
kan sijn / als dat het waarnemen der gefelde Etiquettes, Philippus
de Derde / die andersins een roemrugtig Koning / en niet minder als
sot was / den dood heeft aangedaan. 't Gebeurde op sekeren tyd / dat
de gemelte Philippus de Derde in sijn Cabinet besig was / met som-
mige depeches te verdaardigen / en dat het op die dag kouder als na
gewoonte was. Men had / om hier in te voozsien / een groot kool vuur
by den Koning geset / van het welke den schijn hem soo hevig in het
aangefigt sloeg / dat hy geheel nat van sweet was / niet anders of men
hem een emmer water ober het hoofd gegooten had. De gzelligheid/
of lieber de gepzetendeerde gzootsheid van sijn gemoed / was soo groot/
dat hy'er sig het minste niet van liet blyken / laat staan dat hy daar ober
ge-

geklaagd sou hebben / of weg gegaan. Maar den Marquis de Pobar / die daar omtrent was / bemerkte hebbende / het ongemak dat den Koning / door dese groote hette quam te lijden / gaf daar van kennis aan den Hertog van Alba / op die tijd Coelman van de kamer / ten einde hy het booschreven vuur van omtrent den Koning soude doen weg nemen. Maar den desen gaf te kennen / dat sulks sijn pligt niet was / en dat men den Hertog van Azeda / Oppasser van des Conings ligchaam / daar over aan moest spreken. Den Marquis de Pobar / hoe langer hoe ongeruster wordende / om dat hy den Coning soo veel sag lijden / en nochtans selver hem niet durvende helpen / uit bzeze van te feer in een anders ampt te treden / liet het vuur gedurig ter plaatse daar het was / maar sond om den Hertog van Azeda / die just tot allen ongelukke / soo even buiten de Stad van Madrid was gegaan / om na een pzagtig gebouw te sien / het welke hy daar liet timmeren. Dit wierd den Marquis de Pobar aangediend / die aansionds aan den Hertog van Alba op 't nieuw boosfelde / dat hy'er dog het vuur wilde van daan doen nemen. Maar wat den Marquis seide / of niet seide / soo bleef den Hertog onverschetst / en wilde liever den Hertog van Azeda van het Land doen halen / als sig met een affaete / die hy meende dat buiten sijn bestek was / te bemorjen. Ondertussen was het aangesigt van den Coning hy na geheel verschoeid / en hy selver ten eenemaal afgemat / krijgende hy die eigenste nacht door dit toeval / geboegd hy sijn heet temperament / een selle koozts met een quaataardige toos / die hand over hand toenemende / en verergerende / hem het leven kosten.

Wie sou na dit alles konnen gedenken / dat het leven der Coninginnen van Spanjen ; soo ten opzigt van de booschreven Etiquettes / als anders / nog van erger conditie / als dat van gemelte Coningen selve was : En egter is'er geen saak ter wereld / die van een constanter waarheid / als dese is.

Want of wel in het algemeen de Spaanse Vrouwen seer strikt gehouden / en op het allerzorgvuldigste bewaard worden : soo moet men nochtans van de Coninginnen seggen / dat die als in een gedurige zebangenis sijn / soo nauwkeurig wordense niet alleen van meer als honderd Regus oogen waargenomen ; maar onder soo strikten discipline staanse van die onberdzaaglijke Camarera's, of Opperste Gouvernanten ; die in plaats van haar te dienen en op te wagten / haar dagelyks honderd bedrjetigheden komen aan te doen : Behalven datse dan nog somtijds het gyllig humeur van de Koningen haar Egtgenoten hebben af te wagten / en gedurig booz de quade rappozten van nydige en quaataardige laster tongen / moeten bloot staan. Het leven van boozgemelte Maria Louise vershaste ons van het een en 't ander soo veel staaltjes / dat men geen reden heeft / om andere buiten dese / of by andere te soeken. Daar en boven sijn deselve soo aanmerkelyk / en van soo verschen datum / dat ik niet en weert / dat nog in het een / nog

Koninginnen van Spanjen worden seer straf en strikt gehouden.

in het ander / iets voorbeeldeliker of volmaakter te desidereren is. Ook sijn daar in soo veel bysonderheden / dat ik H. Ed. nieuwsgierigheid te koep sou doen / indien ik deselve niet in haar volkomen luister ten toon sield.

Als door verscheide voorbeelden word aangewesen.

Quaad-aardigheid van de Hertoginne van Terra Nova.

Gedurende de reise van Burgos; 't welk de eerste plaats was daaren Koning / en de Koninginne / na de voltrekkinge van de plegtelykheden van hun Houtwelyk / vernagten; tot Madrid / had de Camarera Mayor, of Gouvernante van de Koninginne / sijnde de Hertoginne van Terra Nova / een oude en quaadaardige Doegna, den Koning verscheidenmalen in 't bysonder / tot nadeel van de Koninginne / 't welk een Franse Dame was / onderhouden. Ook en vond sy geen swarigheid / sommige gevoelens in sijn gemoed te doen stand gzyppen / die met den Imboest der Spanjaarden van selfs ober een quamen: sijnde sy daar en boven in den schoot der Vrouwen / en by een Landaard opgeboed / daar men in 't algemeen ten opsigt van de Vrouwen is boozingenomen / en vast steld; Dat op der selver deugd geen verder staat te maken is / dan booz soo veel men haar brlet / quaad te konnen doen. Sy dede hem de gevolgen bezijpen / van de byzheid die de Vrouwen in Byzankrijk hebben. Sy boesemde hem in / dat de Koninginne / sonder eenige verschooninge / met die ingetogenheid moest leven / die de Vrouwen tot Madrid / en in gansch Spanjen / onderhielden. Dat de Koninginne jong was / van een uitnemende geest / vol levens / en gewoon aan de Franse manieren. Dat het gene in het eene Landschap onnosel was / in het ander booz een groote misdaad gehouden wierd. Dat eindelyk / indien den Koning sig op haar / te weeten de Camarera, wilde vertrouwen / sy dooz hare sorgen alle quade gevolgen genoeg sou boozkomen. Niet meer was'er van nooden / om het herte van den Koning in te winnen / gebende sy haar daar op veel teekenen van sijnne vertrouwelijckheid / en haren pber en goede boozsorgen ten hoogsten pyssende.

Die de Koninginne niet alleen hart handeld, maar ook mishandeld.

De Hertoginne van Terra Nova / ingeolge van dit ontwerp / van booznemens sijnde / om aan de Koninginne alle hoope van byzheid / die deselve nog sou mogen wesen overgebleven / ten vollen / en booz altoos / te benemen / als willende alleen de geheele Meestresse van haar Majesteit doen en laten sijn / gaf bevel / soo ras sy in het Buen Retiro, een plaats by een der poozten van Madrid gelegen / quam / dat niemand haar Majesteit sou mogen spreken / booz dat deselve haar publijke intrede gedaan had. Dit was / als blykt / een droebige en seer bepaalde toestand booz een Koninginne / die pas getrouwd / en op een gansch andere maniere was opgeboed / sig soo eenslaags en onberwagt bersteeken te vinden / van alles wat haar eenig vermaak kon toebeyngen. Maar dit waten nog maar de eerste beginselen. Sy hield haar in het Buen Retiro beslooten / haar selfs niet toelatlende uit haar vertrek te gaan; en de Koninginne had niets ter wereld om sig mee te vermaken / als de lange en verdrietige Spaanse Comedien / waar van